

Vezetői körlevél

PÉNZÜGYI SZERVEZETEK FELÜGYELETÉÉRT ÉS FOGYASZTÓVÉDELEMÉRT FELELŐS ALELNÖK

Vezetői körlevél az IFRS 9 standard alkalmazásában a makrogazdasági információk felhasználásáról és a hitelkockázat jelentős növekedését jelző tényezőkről

A körlevél címzettjei a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény előírásai alapján a pénzügyi beszámolóját a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok (IFRS-ek) szerint összeállító magyarországi székhellyel rendelkező, a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény (a továbbiakban: MNB tv.) 39. § (1) bekezdésében nevesített törvények hatálya alá tartozó pénzügyi szervezet és a harmadik országbeli pénzügyi szervezet magyarországi fióktelepe (a továbbiakban: pénzügyi szervezet).

A Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB) kiemelt figyelemmel kíséri a felügyelt pénzügyi szervezetek nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok (IFRS-ek) alkalmazására történő átállásával összefüggő prudenciális kérdéseket, ezen belül az IFRS 9 standarddal összefüggő folyamat- és módszertani fejlesztéseket, különös tekintettel a pénzügyi instrumentumok besorolását és értékelését érintő kérdéskörökre. Ezzel összefüggésben az MNB:

- 2017 folyamán az IFRS 9 standard¹ alkalmazása tekintetében a pénzügyi szervezetek körében két ízben is kérdőíves felmérést folytatott le, az IFRS 9 átállás legjelentősebb hatást gyakorló elemeinek, ezen belül is az értékvesztés elszámolási gyakorlat változásának megismerése érdekében, valamint
- 2017 novemberében ajánlást tett közzé az IFRS 9 értékvesztési előírásainak alkalmazásával összefüggő kérdésekről².

A hivatkozott felmérések eredményei alapján, az MNB megállapította, hogy három területen tapasztalható jelentősebb módszertani eltérés a felügyelt intézmények által kialakításra kerülő IFRS 9 értékvesztés elszámolási gyakorlatban:

¹ http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2016.323.01.0001.01.ENG

² A Magyar Nemzeti Bank 12/2017. (XI.6.) számú ajánlása az IFRS 9 értékvesztési előírásainak alkalmazásával összefüggő kérdésekről [a továbbiakban: 12/2017. (XI. 6.) MNB ajánlás] <https://www.mnb.hu/letoltes/12-2017-ifs-9.pdf>

- az egyik ilyen eltérés a makrogazdasági információk figyelembe vételének módja, mind a hitelkockázat jelentős növekedésének azonosítása, mind a nem-teljesítési valószínűség (továbbiakban: PD) becslése során,
- a másik eltérés az egyéb, a hitelkockázat jelentős növekedését jelző tényezők (továbbiakban: Stage 2 indikátor) kiválasztásának és vizsgálatának tekintetében figyelhető meg.
- végezetül, eltérő a gyakorlat a Stage 3 kategóriába történő besorolás szempontrendszerének meghatározásában is. Az intézmények (piaci részesedés vagy darabszám alapon meghatározott) döntő többsége az IFRS 9 szerinti Stage 3 fogalmat a nemteljesítésnek a nem teljesítő kitétségre és az átstrukturált követelésre vonatkozó prudenciális követelményekről szóló 39/2016. (X. 11.) MNB rendeletben (a továbbiakban: 39/2016. (X. 11.) MNB rendelet) meghatározott fogalmával tette egyenlővé, míg egy kisebb hányaduk más ismérveket is vizsgál a besorolás során.

A jelzett eltérések az IFRS-eket alkalmazó hitelintézetek körében különböző könyvviteli, elszámolási, és értékelési gyakorlatot eredményeznek, amely megnehezíti az azonos jellemzőkkel bíró pénzügyi instrumentumokban rejlő kockázatok összehasonlítását, és a közel azonos tevékenységi körrel, működési sajátosságokkal bíró intézmények portfóliójának összemérését. A nemzetközi számviteli standardok által meghatározott keretelvek figyelembevétele mellett az MNB indokoltnak tartja, hogy a prudenciális kockázatok szektorszintű egységes értelmezése és a számviteli nyilvántartásokban történő azonos elvek figyelembevételével történő megjelenítése érdekében kommunikálja az intézmények felé a fenti három témakör tekintetében az általa elvárt legjobb gyakorlat bevezetésének szükségességét, és javasolja ezen elvárások egységes alkalmazását.

Az MNB a hitelkockázat jelentős növekedését jelző tényezők, az értékvesztés számítás során felhasznált makrogazdasági forgatókönyvek, valamint az NPL és a Stage 3 kategóriák közötti összefüggések tekintetében kialakított javaslatait a Bankszövetséggel történt előzetes egyeztetés eredményeképpen az alábbiak szerint fogalmazza meg.

Azonosított legjobb gyakorlat a makrogazdasági információk figyelembe vételében

Az MNB tapasztalata alapján, a pénzügyi szervezetek döntő többsége az IFRS 9 standard B5.5.4. pontjának való megfelelés érdekében, a makrogazdasági forgatókönyvek eredményeit a PD érték becslése során veszi figyelembe. Bár az itt ismertetett gyakorlat önmagában módszertani tekintetben nem kifogásolható, az egyes pénzügyi szervezetek által alkalmazott makrogazdasági forgatókönyvekben jelentős eltérés tapasztalható. Ebből következően, az MNB jó gyakorlatnak tartja a rezidens lakossági ügyfelek, valamint a hazai bejegyzésű vállalkozások PD értékeinek előretekintő módon történő becslése során az MNB Inflációs Jelentés³ kiadványában megjelenő makrogazdasági előrejelzések alkalmazását, az IFRS 9 standard B5.5.14. b) pontjának megfelelően. Egyéb adatforrásból származó, a magyarországi gazdasági folyamatok előrejelzésére szolgáló makrogazdasági adatok és forgatókönyvek alkalmazása esetén az MNB elvárása az, hogy a pénzügyi szervezet indokolja meg az MNB Inflációs Jelentés kiadványában szereplő előrejelzésektől való eltérés okait.

A jelen körlevélben megfogalmazott jó gyakorlattól történő eltérés esetén az MNB a következő dokumentáció elkészítését, és szükség esetén évente történő frissítését tartja szükségesnek:

- leírás, rövid közgazdasági indoklás az intézmény által készített vagy felhasznált makrogazdasági előrejelzés mögöttes feltételezéseiről,

³ <http://www.mnb.hu/kiadvanyok/jelentesek/inflacios-jelentes>

- az intézmény és az MNB Inflációs Jelentés kiadványában szereplő előrejelzések összevetése makrogazdasági idősoronként,
- az intézmény és az MNB Inflációs Jelentés kiadványában szereplő kedvező és kedvezőtlen forgatókönyvek, az előrejelzések „legyezőábráinak” összevetése, az esetleges eltérések rövid közgazdasági indoklása.

Az MNB jó gyakorlatnak tartja, ha az MNB Inflációs Jelentésétől való eltérés rövid indokolását a pénzügyi szervezet a beszámolási időszakhoz kapcsolódó éves pénzügyi kimutatások közzétételek (notes) részében is rögzíti.

Azonosított legjobb gyakorlatok a hitelkockázat jelentős növekedésének mérésében

Annak érdekében, hogy az egyes intézmények tartalmilag közelítsék a hitelkockázat jelentős növekedésének mérését, az MNB a 12/2017. (XI. 6.) MNB ajánlásban foglalt általános elvárásoknak való megfelelésen túlmenően a hitelkockázat jelentős növekedésének kezelését illetően a lakossági és vállalati portfólió szegmensek tekintetében a felmérések keretében azonosított, az alábbiakban részletezett, az IFRS 9 standard 5.5.9. pontjában a Stage 2 indikátorokra vonatkozó elvárások legjobb gyakorlatként azonosított megvalósítását javasolja érvényesíteni. Az MNB a jelen körlevél szerint bemutatott Stage 2 indikátorok alkalmazását jó gyakorlatnak tartja, ezért megfelelő költség-haszon elemzés (az IFRS 9 standard 5.5.11. pontjában foglaltakra is tekintettel) alapján, amennyiben a megvalósítás nem ró indokolatlan terheket a pénzügyi szervezetre, az indikátorok 2019. január 1-ig történő beépítését javasolja az intézmény IFRS 9 szerinti értékvesztés elszámolási folyamataiba.

- Lakossági portfólió szegmens vonatkozásában jó gyakorlatként azonosított Stage 2 indikátorok:
 - 30+ késedelmes napszám (kivéve, ha a 12/2017. (XI. 6.) MNB ajánlás 35. pontja szerint kellő körültekintéssel lefolytatott vizsgálatok alapján ez nem tekinthető indokoltnak);
 - átstrukturálás definíciónak megfelelő státusz, a 12/2017. (XI. 6.) MNB ajánlásban foglaltak szerint;
 - legalább a 2015. január 1. után folyósított ügyletek, de az intézmény saját visszamérése alapján indokolt esetben a teljes lakossági jelzálogportfólió esetében a hitelfedezeti mutató (továbbiakban: HFM) - a jövedelemarányos törlesztőrészlet és a hitelfedezeti arányok szabályozásáról szóló 32/2014. (IX. 10.) MNB rendelet 3. § (1) bekezdésben meghatározottak szerint, a rendeletben meghatározott lakossági termékkörre és HFM vonatkozóan - jelentős emelkedése, és/vagy a HFM folyósítás utáni nyomon követése, monitoringja során 95%-ot meghaladó mért értéke. A HFM értékének folyósítás utáni nyomon követése, monitoringja során a mutató meghatározására a vonatkozó jogszabályban, valamint a 11/2018. (II.27.) MNB ajánlásban meghatározottak szerinti legutolsó piaci érték, valamint az aktuálisan érvényes tőketartozás hányadosa tekinthető megfelelő gyakorlatnak;
 - az ügylet hitelkockázatának folyósításhoz képest mért jelentős emelkedésének korai azonosítását lehetővé tevő tranzakciós, viselkedési változók a minősítő rendszeren belül vagy monitoring jelként, elsődlegesen a hitelezett ügyfél jövedelmi helyzetében, fizetőképességében bekövetkezett esetleges kedvezőtlen irányú változások korai azonosítása céljából. A pénzügyi szervezetnél megtakarítási és befektetési termékekkel is rendelkező ügyfél esetében teljes, megtakarítási, befektetési és hiteltermékek számlamozgás információi alapján képzett tranzakciós viselkedés alapján képzett kockázati mutatók, csak

hitelügylettel rendelkező ügyfél esetében hiteltörlesztési viselkedési mutatók képzése javasolt, bármilyen, ezen információkat kiegészítő méréssel, elemzéssel.

- Vállalati szegmens⁴ vonatkozásában jó gyakorlatként azonosított Stage 2 indikátorok:
 - 30+ késedelmes napszám (kivéve, ha a 12/2017. (XI.6.) MNB ajánlás 35. pontja szerint kellő körültekintéssel lefolytatott vizsgálatok alapján ez nem tekinthető indokoltnak);
 - átstrukturálás definíciónak⁵ megfelelő státusz a 12/2017. (XI. 6.) MNB ajánlásban foglaltak szerint;
 - egyéb, a Stage 2 besorolást a kellő körültekintéssel lefolytatott vizsgálatok alapján indokoltan maguk után vonó, a Melléklet szerint részletezett, monitoring indikátorok.

A jelen vezetői körlevél szerinti Stage 2 indikátorok beépítése a pénzügyi szervezetek értékvesztés elszámolási folyamatába nem minden esetben releváns - azaz, elképzelhető, hogy az adott indikátor jelzése az intézmény esetében a belső folyamatok vagy egyéb okok miatt nem jelenti a hitelkockázat folyósítás időpontjához viszonyított jelentős emelkedését -, illetve az IFRS 9 standard 5.5.11. pontja szerint aránytalanul magas költségekkel járhat. Erre való tekintettel, az MNB elfogadhatónak tartja a jelen vezetői körlevél szerint bemutatott, egy vagy több Stage 2 indikátor alkalmazásától való eltekintést, amennyiben a pénzügyi szervezet kapcsolódó dokumentációban⁶ bemutatja, hogy:

- a mérés szempontjából a vezetői körlevél szerinti Stage 2 indikátorokkal közel azonos tartalommal bíró indikátort vagy indikátorokat használ a hitelkockázat jelentős növekedésének indikátoraként, azaz hitelkockázat mérési folyamataiban lefedi a hitelkockázat jelentős növekedésének azon eseteit, amelyeket a jelen körlevélben foglalt Stage 2 indikátorok mérnek, vagy az adott indikátor jelzése a pénzügyi szervezet esetében a belső folyamatok vagy egyéb okok miatt nem jelenti a hitelkockázat folyósítás időpontjához viszonyított jelentős emelkedését, valamint
- költség-haszon elemzéssel bizonyítja, hogy a vezetői körlevél szerinti Stage 2 indikátorok használata a pénzügyi szervezet számára indokolatlan költséget jelent az előzőekből vagy egyéb okokból következően.

Az előző két pont vonatkozásában elvárt mind a kvalitatív, mind a kvantitatív tényezők megfelelő dokumentálása, valamint az MNB részére történő bemutatása, azaz mind folyamat, mind a mérés tekintetében teljes körű indoklás, elemzés biztosítása annak érdekében, hogy az MNB pontos képet nyerjen a pénzügyi szervezet Stage 2 besorolási folyamatáról, a kockázatomérés keretében a pénzügyi szervezet részéről nyomon követni kívánt kockázatok köréről. Az MNB a Stage 2 indikátorok tekintetében is jó gyakorlatnak tartja, ha a pénzügyi szervezet a vezetői körlevél szerinti, egy vagy több Stage 2 indikátor alkalmazásától való eltekintés tényére a beszámolási időszakhoz kapcsolódó éves pénzügyi kimutatások közzétételek (notes) részében felhívja a figyelmet.

⁴ Részletesen ld. 1.melléklet mind a mikro, mind a kis- és középvállalati, valamint a nagyvállalati szegmensre vonatkozóan. A vállalati szegmens a vállalati projektek nélkül értendő, az MNB ez utóbbira vonatkozó ajánlásait a 12/2018. (II.27.) MNB ajánlás 6.pontja tartalmazza.

⁵ A 39/2016. (X.11.) MNB rendeletben foglaltak szerint

⁶ a beszámolási időszakhoz kapcsolódó éves pénzügyi kimutatások közzétételek (notes) része

Az IFRS 9 alkalmazásában Stage 3-ba sorolt kitettségek és a 39/2016. (X. 11.) MNB rendelet szerinti nem teljesítő kitettségek viszonya

Az MNB felhívja a figyelmet arra, hogy ugyan az esetek többségében az IFRS 9 alkalmazásában Stage 3-ba sorolt kitettségek és a 39/2016. (X. 11.) MNB rendelet szerint nem teljesítő kitettségnek tekintendő kitettségek halmaza megegyezik, lehetnek olyan eltérések, amelyekre a pénzügyi szervezeteknek figyelemmel szükséges lenniük. A 39/2016. (X. 11.) MNB rendelet 6. § (2) bekezdése szerinti „20%-os szabály” mellett a prudenciális szempontú minősítések ügyfélszemlélete, illetve a két rendszer szerinti átsorolások időbeli eltérése (máskor kerül át egy kitettség a nem teljesítő kitettség kategóriába, mint a 3. fázisba) is felmerülhet, mint eltérést okozó tényező.

Az MNB indokoltnak tartja, hogy a pénzügyi szervezet megfelelően mutassa be és dokumentálja a követelés minősítés keretében nem teljesítő kitettségként azonosított, de az IFRS 9 alkalmazásában Stage 2-ben vagy Stage 1-ben nyilvántartott kitettségeit, megadva a Stage 3 besorolástól való eltérés indokát.

Az MNB a vezetői körlevélben foglaltak teljesülését mind a folyamatos felügyelés, mind a helyszíni vizsgálatok során kiemelt figyelemmel fogja kísérni, annak érdekében, hogy az egyes pénzügyi szervezeteknél az értékvesztés elszámolását tekintve ne legyenek indokolatlan mértékű eltérések a módszertanok különbözőségéből fakadóan.

Budapest, 2018. június 25.

dr. Windisch László,
a Magyar Nemzeti Bank alelnöke

**A monitoring tevékenység keretében legjobb gyakorlatként azonosított Stage 2
indikátorok**

Sor- szám	Monitoring jel	Mikro- vállalkozás	Kis- és közép- vállalkozások	Nagy- vállalat
Késedelmes adatok, inkasszó				
1	Minden esetben vizsgálni szükséges, hogy a késedelmet mi okozza, illetve az inkasszó egyszeri vagy rendszeres. Fennálló saját banki kockázatvállalásokhoz kapcsolódó tőke, kamat és egyéb fizetendő díjak késedelme	X	X	X
2	Inkasszó beérkezése a finanszírozó banknál vezetett bankszámlára	X	X	X
Cégellenőrzés során leszűrhető jelek				
3	Minden esetben vizsgálni szükséges, hogy egy újabb kötelezettségvállalás nem veszélyezteti a cég működését, illetve a késedelmet mi okozza. KHR ellenőrzés KHR státusz jelentés alapján megállapítható más banknál fennálló hitelek esetében: - új hitel felvétele - meglévő hitel késedelmi státusza (időpont, összege, rendezett-e) - meglévő hitel adósságszolgálati adatai	X	X	X
4	Minden adatban bekövetkező változást ellenőrizni szükséges, és az ügyfél részéről elvárt a bejelentési kötelezettség és a hozzá tartozó dokumentumok átadása. Az adós adataiban bekövetkező változások: - új tulajdonos van, (elvárt az új tulajdonos vizsgálata, megismerése) - változik a székhely, - cégjegyzékszám, (az ellenőrzésnek ki kell arra is terjedni, hogy a változás technikai jellegű csak, vagy egy várható felszámolást jelez pl.) - adószám	X	X	X

5	Az adós életében, tevékenységében bekövetkező kedvezőtlen változások: A monitoring során ellenőrizni szükséges, hogy mi okozza a változást és az az adósságszolgálatra milyen hatással van. - a számlaforgalma lecsökken - a fő tevékenységi köre megváltozik és/vagy az abból származó cashflow nem elegendő az adósságszolgálatra - a vevőköre lecsökken	X	X	X
6	Az adós cég saját tőkéje jelentős mértékben lecsökken		X	X
Sor-szám	Monitoring jel	Mikro-vállalkozás	Kis és közép-vállalkozások	Nagy-vállalat
7	Az adós cég munkavállalóinak száma jelentősen megváltozik, csökken (ellenőrizni szükséges, hogy ezt a folyamatot mi okozza, a gazdasági környezet változása vagy pl. egy másik cégbe való "átmentés")		X	X
Kényszereljárások indulása				
8	Végrehajtás indul a cég ellen (pl. NAV)	X	X	X
Fedezetekben bekövetkező változások				
9	Nem-ingatlan projekthitel esetében a projekt nem vagy nem teljes mértékben valósul meg, és/vagy nem tudja kitermelni az adósságszolgálatot. Ingatlan projekthitel esetében az MNB ingatlan projekthitel ajánlásában foglalt Stage 2 azonosítók használata.		X	X
10	Biztosítási díj nem teljesítése (pl. 30 nap késedelem, vagy szerződés inaktívvá válása)	X	X	X
11	Fedezettségi szint negatív irányú változása, amely a gazdálkodó egység fizetőképességében (termelőeszköz értékében bekövetkező jelentős értékcsökkenés) vagy hajlandóságában	X	X	X

	(fedezetelvonás) jelentős mértékű, kedvezőtlen irányú változásra utal			
Egyéb, monitoring során ellenőrizhető adatok				
12	Minden olyan körülmény egyedi vizsgálata, amely veszélyeztetné a pénzügyi szervezet megtérülését az adott ügyletből. Egyéb szerződéses kötelezettségvállalások (kovenánsok) Szerződésekben meghatározott egyéb kötelezettségvállalások változása.	X	X	X
13	Adatszolgáltatási fegyelem romlása Az ügyfél által nyújtott ügyfél-, ügylet-, fedezetszintű adatszolgáltatások késedelme	X	X	X
14	Ügyfél gazdálkodását negatívan érintő jogszabály változás Az ügyfelet, az ügyfél gazdálkodását, vagy az ügyfél gazdálkodásához szorosan kapcsolódó jogszabályváltozások hatásainak vizsgálata.	X	X	X
15	Negatív információk megjelenése Az ügyfelet, az ügyfélcsoportot, partnereit vagy iparágat érintő sajtó információk.	X	X	X
16	Pénzügyi mutatók romlása - Negyedéves minősítés során számolt mutatók negatív irányú változása.	X	X	X
17	Ágazati kilátások kedvezőtlen irányú, jelentős mértékű változása	X	X	